

AKT

SÅ LYCKADES "SKOLESEKKEN" BIOGRAFERNAS HJÄRTA FILMAD KROPP PÅ SCEN

TEATERFÖRBUNDETS TIDNING NR: 3-2012

"Teaterförbundet erbjuder många stipendier"

DEN STORA VACKRA publikfoajén i konserthuset i Göteborg ljuder av skratt och lite stökigt är det. Men snart ska Willy Wong lyfta sin dirigentpinne, då blir det omedelbart tyst och en stark koncentration tar över rummet. Så ljuder en härlig musik på slagverk och blås av tolv stycken barn mellan 6 och 12 år.

Jag är på plats för att, tillsammans med TCOs ordförande Eva Nordmark, dela ut ett av TCOs stora kulturpriser till El Sistema, en musikskola och ett integrationsprojekt. Det är ett samarbete mellan olika kommuner i Göteborg och Göteborgs symfoniorkester, som ger möjlighet för unga att lära sig att spela ett instrument för att ingå i en orkester.

När El Sistema startade i Venezuela för 40 år sedan, av ett antal musklärare, var målet att "förändra världen".

Teaterförbundet är en del av TCO, och i TCOs kultur- och mediepolitiska kommitté, där jag är ordförande, är ett av uppdragen att utse kulturpristagare. Där det konstnärliga uttrycket är grunden, men även samhälleligt engagemang räknas in.

Stipendier och priser är en del av Teaterförbundets många verksamheter, vid sidan av de traditionella kollektivav-

talen, kulturpolitiken och upphovsrätten – som kanske inte alla känner till.

Ett annat exempel är Startsladden som delas ut vid Göteborg Filmfestival. Det är ett stipendium som går till en filmarbetare bakom kameran, och är ett stöd för kommande kortfilmsarbete.

Teaterförbundet förvaltar 28 stipendiefonder vilka delas ut till medlemmar vartannat år. De flesta går till skådespelare men även maskörer, skräddare och filmarbetare får del av dessa. Jag tycker att det är fantastiskt: att många tidigare verksamma inom scen och film, valt att testamentera kvarlåtenskap till sitt eget fackförbund! Att de tänkt på yngre och kommande kollegor och skapat dessa möjligheter.

För våra äldre medlemmar finns flera stiftelser och fonder som, förhoppningsvis, förgyller tillvaron: Höstsol och Djurgårdsmässan fördelar årligen medel till medlemmar som inte längre är yrkesverksamma.

Djurgårdsmässorna hölls som namnet säger på Djurgården i Stockholm, och våra mer namnkunniga skådespelare deltog för insamling av pengar till stiftelsen. (Titta på www.filmarkivet.se och se bland andra Edvin Adolphson och Sickan Carlsson mata björnar på Skansen under mässan 1942!)

Höstsol var det pensionärshem som vi

"Jag tycker att det är fantastiskt: att många tidigare verksamma inom scen och film, valt att testamentera kvarlåtenskap till sitt eget fackförbund!"

drev fram till 1979. Nu heter det Sästaholms hotell och konferens och har instiftat utmärkelsen "Sästaholms pris till Höstsolens minne". Ett pris till en ung artist som redan gjort ett starkt avtryck i sitt yrke.

Och så finns Teaterförbundets Guldmedalj! Utdelad sedan Inga Tidblad fick den första 1944 – för "utomordentlig konstnärlig gärning!"

Okej, våra stipendier kanske inte "förändrar världen" men gör den lite ljusare för många!

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

Ps. Stipendierna från vårt rättighetsbolag – Tromb – är någon du själv söker. De går till skådespelare, regissörer med flera som medverkat i äldre filmer, tv-drama och radioteater. Läs mer på vår webb under fliken "Din upphovsrätt Tromb". Sista ansökningsdag 20 april.

PÅ OMSLAGET: JESSICA MÖLSÄ

FOTO: KRISTIAN POHL

Akt – Teaterförbundets tidning

Utkommer med åtta nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Jaan Kolk**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**.

Återkommande medarbetare: **Annicka Istemo**, **Gert Lundstedt**, **Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg**, **Mireille Bergenström**, **Gunnar Furumo**, **Jaan Kolk**, **Minna Krook**, **Martyna Lisowska Söderberg**, **Annikki Wahlöö**.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.
e-post: magdalena.akt@mboman.se eller akt@teaterforbundet.se
Besöksadress: Kaplansbacken 2A.
Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.
Annonser: **Promega Mediekonsult AB**. Tel: 08-541 305 10.
Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2012.
Repro: **Cicero Tryck och media**.
ISSN 0283-8176
TFs hemsida på internet: www.teaterforbundet.se

Innehåll nr 3 - 12

Månadens bild – Anna Ardelius	4
Hbtq-festival i Göteborg	6
Löntagarkonsult ifrågasätter nedskärningar på Riks	7
Försenat dansavtal	8
Teaterförbundet kritiserar skrivningar i filmavtalet	9
Ny rapport från Myndigheten för kulturanalys	10
Stark struktur bakom den kulturelle skolesekken i Norge	12
Biografmaskinisten försvinner med digitaliseringen	16
Segdragna förhandlingar kring upphovsrätten	22
Intervju: Tajt filmgång bakom Rolands hörna	26
Teori & praktik: Anna Pettersson	
Hur filmmediet förstärker kroppsspråket på scen	28
Krönika: Ett demokratiskt dilemma	
Musikalartisten Johan Wikström	34
Bokanmälan: Övriga romanpärla – Filmberätterskan	34
Baksidan: Scenkonststatistik från 2011	26

Nästa tidning (Akt nr 4) kommer den 16 maj.
Presstopp den 27 april.

Namn: Anna Ardelius.

Ålder: 45 år.

Yrke: Kostymtecknare.

Aktuella uppdrag: "Chess" för GöteborgsOperan, "Den listiga lilla räven" av Leos Janáček för Läckö Opera, "Nils Holgersson underbara resa" för Helsingborgs stadsteater, "Holländaren" – en teaterbearbetning av Wagners "Den flygande holländaren" för Helsingborgs stadsteater samt "All is divine" som är tredje delen av Charlotte Engelkes bearbetning av "Nibelungens ring" för Kungliga Operan.

Kulturopplevelse som inspirerar: "Såg nyligen på La Republique i Köpenhamn The Tiger Lillies version av "Hamlet" – en helt fantastisk blandning av sång, musik, dans och teater. Föreställningen spelas mellan den 21 april och 12 maj."

Överväldigande

"VILKA TROR DU VI ÄR?" undrade sångarna i kören på Kassel Staatstheater när de prövade scenkläderna inför premiären av Julius Cäsar i mars 2011. Kostymtecknare Anna Ardelius ställdes inför en massa frågor i provrummet. De professionella sångarna hade ingen som helst lust att bli så anonymiserade som de blev av hennes ko/dalmatinerkostymer. De ville inte dölja sina ansikten.

– Det var ursprungligen tänkt att kören skulle sminkas och att kostymen inte skulle gå hela vägen över huvudet, men

N. Klingner

kostymer för kören

sminkningen skulle bli alltför tidskrävande, så vi valde en annan väg. Kören tvingades därmed genomgå en egen resa i den processen. Men efter att jag förklarat hur vår konstnärliga idé utvecklats, så växte samarbetsviljan.

När sedan körens 44 sångare välldes fram i öppningen mellan tornen i andra scenbilden efter Ouvertyren drog publiken efter andan. Resultatet var överväldigande – en abstrakt scenbild, med många möjligheter.

– Det var ett tårfyllt ögonblick under premiären. Kören i sina kostymer hade skapat ett alldeles eget uttryck, som var både vackert och stiliserat. Jag är glad över att vi inte kompromissade den gången. Det är helt fantastiskt att uppleva hur lojala alla blir när det finns en bärande idé, säger Anna Ardelius.

MAGDALENA BOMAN

BAROMETERN

Fick du upphovsrätts-
ersättning förra året?*"Ja, fast det blev inte så mycket pengar
förra året"***Per Lasson**, skådespelare, 41 år:

– Ja, det fick jag. Inga stora pengar, för jag hade inte så många filmdagar förra året. De flesta bolag jag jobbat med sköter ersättningarna på ett just sätt. Fast förra året gjorde jag en reklamfilm, där bolaget gick i konkurs. Jag fick inte mina upphovsrättspengar, trots att bolagets kund betalat för rättigheterna. I mitt kontrakt skulle pengarna betalas ut senare, men konkursen kom emellan, och mina krav som egenföretagare hamnade långt ner på listan. Ett tips är att se till att få betalt för sina rättigheter direkt efter avslutad produktion.

"Ja, upphovsrätten är viktig att värna"**Dan Myhrman**, filmfotograf, 65 år:

– Ja, det fick jag. Och det är alltid roligt. Det är förvisso inget jag lever på. Genom åren har jag ju fotograferat en hel del populära filmer, som Jönssonligan och Sällskapsresan och totalt sett har upphovsrätten inbringat mycket pengar. Det är viktigt att värna upphovsrätten, att den inte missbrukas. Men utvecklingen ser inte helt munter ut. Vad jag förstår försöker till och med Svt, när de sänder dygnet runt, numera friskri-
va sig från upphovsrätt.

"Ja, pengarna betyder sjukt mycket"**Cilla Rörby**, kostymtecknare, 41 år:

– Ja, och den betyder sjukt mycket. Särskilt nu när branschen stapplar fram med dåliga budgetar. Få filmer kan räkna med vinst och filmarbetarna måste slava för pengarna. Jag hade tur och plockade in en guldko för några år sedan: Millennium-trologin. Den har gjort att jag fått plåster på sårerna för all den övertid jag lagt ned på så många filmer. Jag har numera en agent som tjarar om upphovsrätten i kontrakten och det är jag mycket nöjd med.

Jan Wirtén/scanpix

Teaterförbundet planerar att bilda ett nätverk för hbtq-frågor under Göteborgsfestivalen, bild från förra årets festival.

Hbtq-festival i Göteborg

Teaterförbundet finns med under årets Hbtq-festival i Göteborg den 30 maj–3 juni.

HBTQ-FESTIVALEN är en konst- och kulturfestival som lyfter upp normkritik och hbtq-personers livssituation. Festivalen riktar sig till alla de personer, organisationer, institutioner och företag som känner sig delaktiga i och respekterar den kultur som har sina rötter i homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queers liv.

Teaterförbundet kommer att arrangera seminariet "Hur öppen är scenkonsten?" Ett samtal om villkoren för hbt-personer inom scenkonst- och filmbranschen.

Några medlemmar har tagit initiativ till att bilda ett hbtq-nätverk inom Teaterförbundet. I anslutning till seminariet ar-

rangerar förbundet en träff där frågan om att bilda ett nätverk för hbtq-frågor kommer att diskuteras. Teaterförbundet finns på plats i Regnbågsparken (i Trädgårdsföreningen) i TCO-tältet under hela festivalen.

Är du intresserad av att hjälpa till eller vill höra mer om hbtq-nätverket, kontakta Katarina Hultin i Teaterförbundets styrelse: katarina.hultin@teaterforbundet.se

ÅSE AXBERG

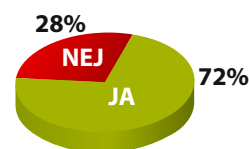
Läs mer om festivalen <http://hbtqfestivalen.se/>

Vad tycker du?

Fick du upphovsrättsersättning förra året?

Svara ja eller nej på www.teaterforbundet.se

Fråga i förra numret: Kan du tänka dig att bli fackligt aktiv?

Besparingar på Riksteatern ifrågasätts av löntagarkonsult

Riksteaterns besparingar ger inte avsedd effekt. Det visar arbetstagarkonsultens rapport. I dagsläget är det oklart hur många tjänster som försvinner.

I FEBRUARI GICK Riksteaterns ledning ut med att 35 tjänster i Stockholm skulle bort.

– Nu har förhandlingarna inletts och Riksteaterns krav är fortsatt att 35 av 190 tjänster i Stockholm ska bort, bekräftar Human Resource-chefen på Riks, Anders Callermo.

Samtidigt är arbetstagarkonsultens rapport färdig.

– Den ger oss en bra analys av förslaget och en grund för att kunna förhandla, säger Jenny Larsson som sitter i styrelsen för fackavdelningen.

Fackstyrelsen tittar nu på vilka kon-

sekvenser ledningens besparingsförslag får för personal och verksamhet. Facket poängterar att arbetstagarkonsulten anser att delar av förslaget riskerar att motverka mål som satts upp för organisationen.

– Det är fortfarande inte tydligt vilka förändringar som är kopplade till behovet av besparingar och vilka förändringar som föreslås av organisatoriska skäl. Vi är inte helt klara över gränsdragningen mellan att en tjänst flyttas och att den upphör.

VISSA AV LEDNINGENS förslag är inte besparingar, utan till för att öka flexibiliteten, menar Larsson.

– Som att man köper marknadsföring på stan istället för att ha egna anställda. Receptionisterna, till exempel, föreslår man ska anlitas via bemanningsföretag, säger Jenny Larsson.

Hur är stämningen på teatern?

– Det finns en brist på tillit, man litar inte på att ledningen kommer att göra så att saker fungerar. Många frågar sig hur det ska gå för Riksteatern och inte så mycket hur det ska gå för dem själva. Det finns ett engagemang för vår arbetsplats och det viktiga arbete vi ska göra.

GERT LUNDSTEDT

Lönerna på privatteatrar höjs

Privatteateravtalet klart – lönelyft med tre procent.

LÖNERNA I PRIVATTEATRARNÄ höjs med tre procent från och med den 1 januari 2012, enligt det nya avtalet som löper under 14 månader. Minimiersättningen för skådespelare och dansare höjs till 840 kronor per dag.

Teaterförbundet har under förhandlingarna även lyft en rad frågor som inte kunde avgöras i den här omgången. Det gäller bland annat kompetensutveckling.

– Det finns ett stort behov att hitta hållbara former för en kompetensutveckling som också omfattar dem med tidsbegränsade anställningar, säger Lars Åström, förhandlingschef på Teaterförbundet.

PARTERNA KOMMER ATT FÖLJA utvecklingen på andra områden inför de fortsatta diskussionerna om hur en modell kan anpassas för scenkonstområdet.

En annan fråga är rätten till tjänstledighet för att söka arbete i kommande produktioner.

– Det här är en viktig fråga för våra medlemmar. Många är frilansare och måste ha möjlighet att söka nya jobb för sin framtida försörjning, säger Lars Åström.

Frågan om den administrativa personalen ligger fortfarande på förhandlingsbordet.

– Det är ohållbart att den administrativa personalen inte finns med i avtalet. Det är en fråga som måste lösas i nästa förhandlingsomgång, säger Lars Åström.

ÅSE AXBERG

Ett 40-tal produktionsbolag omfattas av det nya privatteateravtalet.

Dansavtalet är försenat

Teaterförbundet och Danscentrum har vid Akts pressläggning ännu inte avslutat förhandlingarna om ett nytt dansteateravtal. TF yrkar på 2,6 procents löneökning på ett år.

DANSCENTRUM FÖRESLÅR ett utökat antal föreställningar per vecka och månad. Teaterförbundet anser att denna diskussion inte kan föras samtidigt med löneförhandlingen.

– Teaterförbundet har föreslagit att en arbetsgrupp ska titta närmare på förslaget, och grundligt gå igenom vilka konsekvenser det skulle få, säger Lars Åström, förhandlingschef på Teaterförbundet.

Teaterförbundet har också föreslagit att parterna tillsammans

författar en skrivelse till Kulturrådet och kulturdepartementet där man lyfter behovet av en långsiktig finansiering av den fria danskonsten.

– Grunden till svårigheterna att få fram ett nytt avtal är de knappa resurser som danskonsten tilldelas. Det är helt nödvändigt att anslaget till den fria danskonsten höjs, säger Lars Åström.

ÅSE AXBERG

Hallå där

"Ett racerlopp med möten fram till sommaren"

Maria Rydén, verksamhetsledare i det nya kompetensutvecklingsprojektet KulturKraft Stockholm. Vad gör du just nu?

– Vi håller på att rekrytera två medarbetare.

Därefter börjar vi med en intensiv mobiliseringsfas där vi ska träffa ett 40-tal olika organisationer, däribland utbildningar, branschorganisationer, allianser, institutioner för att fånga upp vilka intressen och behov av kompetensutveckling som finns. Vi kör ett racerlopp med möten fram till midsommar och räknar med att starta själva genomförandefasen den första september.

Vad gör dig lämplig att leda projektet?

– Jag är dansare och danspedagog från början. De senaste 20 åren har jag arbetat med att bygga upp olika verksamheter, till exempel Dans i Nord. Jag har erfarenhet från EU-projekt och är förtrogen med formalia och byråkratin. Men först och främst tycker jag att det är otroligt spännande att få en chans att arbeta med att förbättra möjligheterna för kompetensutveckling i kultursfären. Det känns mycket angeläget i en tid när så många arbetar i tidsbegränsade projekt och uppdrag i stäl-

let för att ha fasta anställningar. Det är lätt hänt att kompetensutvecklingen hamnar mellan stolarna och blir eftersatt. Samtidigt efterfrågas spets- och multikompetens alltmer för att få jobb. Därför är KulturKraft-projekten extra viktiga. Det finns många möjligheter och jag brinner för att kunna bidra med det utvecklingsarbetet.

Finns det någon yrkesgrupp som behöver mer kompetensutveckling än andra?

– Nej, det har jag ingen synpunkt på för tillfället.

Vilken typ av kurser kommer ni att erbjuda?

– Det varierar, alltifrån enstaka workshops, seminarier, föreläsningar till återkommande utbildningsdagar. Inriktningen och innehållet styrs av de blivande deltagarna. Människor i de branscher som projektet riktar sig till har ofta kreativa och utvecklande jobb, vilket gör att vi ibland inte ser behovet av kompetensutveckling som lika nödvändigt jämfört med många andra. Men utveckling spänner över mycket. Det kan vara att förkovra sig inom det egna gebit, nya former av ledarskap, organisationsformer och samarbeten.

Vad hoppas du ha uppnått när EU-bidraget för KulturKraft Stockholm är slut om två år?

– Att berörda branscher i Stockholm hittar former för samverkan och som lägger grunden för en varaktig plattform för kompetensutveckling.

GERTRUD DAHLBERG

KulturKraft på fyra orter

- KulturKraft-projekten, Syd, Väst, Nord och Stockholm, finansieras av Europeiska socialfonden (ESF) och har Trygghetsrådet (TRS) som huvudman. Det ursprungliga initiativet kom från Teaterförbundet och Svensk scenkonst.
- Projekten syftar till att skapa en varaktig plattform för kompetensutveckling och samverkan inom scenkonst, musik, film, radio, tv samt interaktiva medier, och vänder sig till alla yrkeskategorier, såväl konstnärliga utövare som personer med tekniska och administrativa yrken.
- KulturKraft Stockholm har beviljats 32 miljoner kronor, vilket gör projektet nästan lika stort som Syd och Väst tillsammans. Minst 2 500 personer kommer att delta i KulturKraft Stockholm fram till 2014.

Det nya filmavtalet mellan branschen och staten kan ge producenterna ännu större makt.

Sveriges filmregissörer och Teaterförbundet kritiserar en formulering som ger filmproducenterna det konstnärliga huvudansvaret.

"Producenter försöker skjuta fram sina positioner i det nya filmavtalet"

DET ÄR ORIMLIGT ATT skriva bort filmregissörernas konstnärliga huvudansvar för sina egna verk, menar Teaterförbundet.

– Det understryker vikten av att professionellt yrkesverksamma blir representerade i utformningen av den svenska filmpolitiken, säger ordförande Anna Carlson.

I slutet av februari uppvaktade Teaterförbundet kulturdepartementet för att uppmärksamma regeringskansliet om det paradoxala i skrivningen.

Formuleringen i avtalet med staten kan göra det svårare för regissörer och manusförfattare att hävda sina rättigheter, menar Teaterförbundet.

– Vi för en ständig kamp för kunna behålla de rättigheter vi lagligen har i en produktion. Om det dessutom stadsfästs i ett avtal med staten, finns det risk för att producenterna trumfar igenom sina krav med hänvisning till staten. Det är djupt olyckligt, säger Peter Schildt, regissör och förbundsledamot i Teaterförbundet.

Varför vill producenterna göra en skrivning om det konstnärliga ansvaret i ett avtal med staten?

– För vi vill ha det så. Vi bara tydliggör det förhållandet som redan gäller. Skrivningen förändrar inget i sak, säger Björn Rosengren, ordförande för Film- och tv-producenterna.

Men i kollektivavtal med Teaterförbundet har Film- och tv-producenterna gett regissörerna final cut, alltså att regissörerna har det konstnärliga huvudansvaret för filmen? Vad är syftet?

– Det avtalet har inte med saken att göra. Den nya texten påverkar inte ansvarsfördelningen eller villkoren mellan producenten och upphovsmännen i en produktion.

Innebär inte det här en maktförskjutning?

– Nej, nej, nej. Det är ett klargörande av vad som råder. Det blir ingen film utan producenter, och de tar det totala ansvaret för filmen. Syftet är ett klargörande gentemot de ingående parterna i avtalet.

Vill ni ha det konstnärliga ansvaret?

– Vi har det övergripande konstnärliga ansvaret idag. Det är ingen skillnad gentemot tidigare.

Hur ska SFI, som tolkar avtalet, förhålla sig till de nya skrivningarna?

– Det återstår att se. Det är uppenbart att det skett en förändring, men vi har ju regler idag som säger att vi inte stöttar en film, där de bakomliggande avtalen inte respekterar kollektivavtalet. I min värld tror jag inte det

blir någon förändring i hur vi tolkar det nya avtalet. Men det är fortfarande lite tidigt att säga, än så länge, säger Anna Serner, vd på Svenska filminstitutet, SFI.

Varför går staten producenternas ärenden och säger att de är konstnärligt ansvariga för filmen när parterna gjort upp om saken?

– Regeringen har inte haft för avsikt att ingå ett avtal som påverkar kollektivavtalet. Staten kan inte ingå i ett avtal med en part och reglera vad som gäller med en annan part. Skrivningen är en definition av ordet producent, men påverkar inte avtalsrelationerna mellan producent och regissör, säger Charlotte Ingvar Nilsson, enhetschef på kulturdepartementet och statens representant i branschavtalet.

Endast upphovsmän eller utövande konstnärer kan bära ansvar för ett verks konstnärliga egenart, påpekar upphovsrättsjuristen Gunnar Furumo.

– Producenterna har velat flytta fram positionerna. Det står ju även att producenten genom att färdigställa och exploatera filmen förvärvar de i filmverket ingående rättigheterna. Producenten har egna rättigheter, men huruvida han förvärvar några andra rättigheter är en avtalsfråga.

MAGDALENA BOMAN

Skrivningen finns i paragraf 8 i filmavtalet

Första stycket lyder:

Med producent avses i detta avtal den fysiska person, det bolag eller annan juridisk person som verkställer och har det ekonomiska och konstnärliga huvudansvaret för produktionen av en film genom att projektutveckla, finansiera, inspela, färdigställa och exploatera densamma och som därigenom förvärvar och ansvarar för de i filmverket ingående rättigheterna.

– Det är uppenbart att det skett en förändring, men vi har ju regler idag som säger att vi inte stöttar en film, där de bakomliggande avtalen inte respekterar kollektivavtalet, säger Anna Serner, vd på SFI.

– Vi har det övergripande konstnärliga ansvaret idag. Det är ingen skillnad mot tidigare, säger Björn Rosengren.

Samverkansmodellen synas i ny rapport

Regeringens nya myndighet för kulturanalys har granskat samverkansmodellen. Samtidigt jobbar myndigheten för en lösning av Scendatabasens framtid.

DEN NYA MYNDIGHETEN för kulturanalys har lämnat sin första rapport till regeringen efter ett års arbete. Myndighetens uppgift är att utvärdera, analysera och peka på effekter av regeringens kulturpolitik. Material som sedan ska kunna användas för att ompröva och utveckla kulturpolitiken.

Huvuddelen av årets rapport uppehåller sig vid den nyligen införda samverkansmodellen, som ska ge regionerna ett starkare inflytande över hur de statliga kulturpengarna används.

Myndigheten konstaterar att reformen gjort att kulturfrågor blivit politiskt intressantare och att betydelsen av regionernas kulturplaner ökat. Samtidigt slår myndigheten fast att samverkansmodellen både är tids- och resurskrävande, och att fördelningen av de statliga kulturanslagen bara förändrats marginellt.

Precis som tidigare går det mesta av statligt kulturstöd till institutionell och professionell teater-, dans- och musikverksamhet i storstäderna.

En område där myndigheten kan agera, eftersom man bland

annat har ett statistikansvar, är Scendatabasens framtid. Databasen, som idag drivs av Teaterunionen med pengar från Kulturrådet, dokumenterar i stort sett all scenkonst producerad i Sverige. Det i sin tur ger underlag för all möjlig statistik, till exempel hur fördelningen mellan män och kvinnor ser ut på olika yrkesområden. Men Kulturrådets finansiering av Scendatabasen upphör vid årsskiftet.

Frågan är om Myndigheten för kulturanalys kan ta över?

– Vi är angelägna om att hitta en lösning. Men vi vet inte om vi själva kan finansiera den, säger myndighetens direktör Clas-Uno Frykholm.

Har ni tagit upp frågan med kulturdepartementet?

– Nej, men det är möjligt att vi gör det.

När kommer det besked?

– Det kan jag inte säga. Vi prövar olika alternativ.

GERT LUNDSTEDT

Teaterresa till Palestina

PALESTINSKA NÄTVERKET inom Riksteatern arrangerar för tredje gången en teaterresa till Palestina. Den här gången med fokus på playback theatre.

Freedom Bus åker ut från sin bas, Frihetsteatern i flyktinglägret i Jenin, till olika ställen på Västbanken. Folk samlas och berättar om sina minnen, händelser som påverkar deras liv. Dessa berättelser återger sedan skådespelarna i en föreställning på platsen. Dessutom blir det möten, samtal, diskussioner kring teatern som verktyg och situationen i Palestina, med både lokala deltagare och internationella gäster. Besök i Jerusalem, Hebron, Betlehem ingår också.

Resan är planerad mellan den 21 och 30 september. Pris cirka 16 500 kronor, inklusive flyg från Arlanda, tur och retur. Intresseanmälan senast 30 april på <http://palestinanatverket.riksteatern.se/teaterresa> eller till mireille.bergenstrom@riksteatern.se

MALMÖ OPERA

Mer information på
www.malmoopera.se

Malmö Opera söker

inspicient

**SÖK STIPENDIUM TILL WPIC
I STOCKHOLM 15-20 AUGUSTI**

Teaterförbundet delar ut sex stipendier à 2 500 kr till WPIC, en internationell konferens för kvinnliga dramatiker.
Läs mer på <http://wpic.riksteatern.se>

Skicka din ansökan senast den 1 maj till rigmor.oldmark@teaterforbundet.se
Skriv "WPIC-stipendium" i ärendet.

Teaterförbundet
för scen och film

Danmark lyfter kulturen

Fram till den 1 juli leder Danmark EUs ordförandeskap. Med anledning av det har landets kulturminister Uffe Elbæk samlat 13 europeiska kulturpersonligheter för att analysera hur kulturen och konsten kan spela en avgörande roll för Europa mitt i den ekonomiska krisen. Sverige representeras av koreografen och professorn Efva Lilja och tidigare kulturministern Margot Wallström.

Från scenkonst- och filmområdena deltar belgiskan Kathryn Bennetts (konstnärlig ledare för Koninklijk Ballet van Vlaanderen i Antwerpen), danska Vibeke Windeløv (filmproducent), och James Marsh, Storbritannien (filmregissör).

Film från hela världen

När filmen "Kairo 678" nyligen hade premiär var det den första av filmer från "hela världen" som Folkets Hus och Parker visar med hjälp av sitt projekt World Wide Cinema.

Folkkrörelsens uttalade mål med projektet är att ändra det faktum att endast en procent av den svenska biopubliken idag ser film från länder utanför USA och Europa. Förra året hade 240 filmer premiär i Sverige, endast 18 av dem från länder utanför USA och Europa. Folkets Hus och Parker vill alltså ändra på detta och öppnar sina biografier för fler filmer från de saknade delarna av världen.

Från Sevilla till Esbjerg

Caravan är ett teaterprojekt, finansierat av bland annat EU-kommissionen, som involverar 12 länder, skriver Svenska Dagbladet. I sommar ska Caravan förflytta sig med ett teaterprojekt om hemlöshet från spanska Sevilla till Esbjerg i Danmark. Svensk medverkan finns i projektet. Caravan arbetar med hemlösa inför den professionella turnéföreställningen. Projektet är fyraårigt och har en budget på 30 miljoner svenska kronor.

Rättelse

Kort före jul 1938 undertecknades Saltsjöbadsavtalet, och inte 1936 så som det stod i förra numret. I Akt 2-12 försvann också en bildbyline till månadens bild – fotot på Annelie Lillemark i "Bluebird" togs av Carl Thorborg.

Ur "Den hypnotiska tapeten" på Malmö stadsteater.

Fortsatt oro på Det Kongelige

Ledning och anställda är fortfarande inte överens på Det Kongelige i Köpenhamn. Fackliga ombud för dansare och skådespelare pratar inte längre direkt med teaterchefen utan går via styrelseordföranden, skriver TT-Spektra.

Bakgrunden är en intern rapport från i somras som bland annat tog upp frågan om en extremt dålig arbetsmiljö och en lynnig balettchef.

Brev till Ask

Ett 20-tal organisationer (så gott som hela upphovsrätts- och medieområdet) är oroad över beskedet om senareläggning av upphovsrättsutredningens föreslagna avtalslicenser, som skulle börjat gälla den första juli i år. De har därför undertecknat en skrivelse till justitieminister Beatrice Ask och begärt att lagstiftningen ska träda i kraft så snart som möjligt.

I fokus står framför allt införandet av en generell avtalslicens. Både företrädare för upphovsrättsorganisationer och avnämare inom utbildning, radio, tv, bibliotek och tidningar menar att en sådan licens kan skapa fungerande lösningar på den upphovsrättsliga avtalsmarknaden. "Det finns ett brett och samstämmigt intresse av att lagstiftningen träder i kraft som planerat, eftersom den möjliggör en effektiv utveckling av samtliga undertecknades verksamheter", heter det i skrivelsen, som också har Teaterförbundet och Tromb som undertecknare.

EU stödjer dans

EUs kulturprogram ger det nordisk-baltiska dansnätverket keđja (betyder "kedja" på isländska) ett treårigt stöd på totalt 6,4 miljoner svenska kronor. Pengarna får keđja – som funnits sedan 2008 – för att stärka den samtida dansen i de nordiska och baltiska länderna. Ny samarbetspartner för keđja i Sverige blir det Stockholmsbaserade produktionshuset SITE. Projektet är ett av totalt 14 EU-kulturprojekt som fick ett flerårigt stöd.

Malmö stadsteater prövar app för textning

Malmö stadsteater prövar nu nya tekniska hjälpmedel för den som har svårt att höra eller att förstå språket, skriver Svenska Dagbladet. Via en applikation till smartphonen är det möjligt att läsa texten som spelas på svenska, danska, engelska eller arabiska.

Gertten uppmärksammas internationellt

I filmaren Fredrik Gerttens dokumentärfilm "Bananas" uppmärksammades häromåret det amerikanska bananbolaget Doles åsidosättande av sina plantagearbetares hälsa och arbetsvillkor, vilket ledde till att många drabbades av cancer. Bolaget reagerade och försökte rättsligt stoppa Gerttens film i USA. Vilket misslyckades. Nu visas hans uppföljare "Big Boys Gone Bananas" på festivaler världen över.

I Prag belönades den med två pris vid en av Europas främsta dokumentärfestivaler, One World. Dels Rudolf Vrba Award, dels publikpriset.

Shakespeare x 37

Det är OS i London i sommar. Kring detta megasportevent satsar staden London också på kultur. På William Shakespeares teater Globe spelas från april till juni 37 olika uppsättningar på lika många språk. Hälften av föreställningarna har satts upp på scener runt om i världen – bland annat i Bangladesh, Västbanken, Albanien – lika många har producerats direkt för festivalen.

Novovic ersätter Dunér

Regissören Anna Novovic blir från den 1 augusti ny chef för Helsingborgs statsteater efter Karl Dunér. Hon blir teaterchef tillsammans med teaterns vd Max Granström.

”Skolesekken” i Norge – en kulturrevolution

På sitt fjärde år handlar mycket i skapande skola om att hitta kontaktytor och former för arbetet. I Norge talar man om den kulturella ”skolesekken” som en revolution. Med ett system byggt underifrån har skolesekken på tio år öppnat skolan som en kulturarena.

Pygméteatern i Stockholm hör till dem som har erfarenhet av båda systemen.

Lis Hellström Sveningson

INSPIRATIONEN TILL SKAPANDE SKOLA kommer till stor del från Norge. Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth nämner gärna den kulturella ”skolesekken”. Men medan Skapande skola ännu trampar i farstun har förlagan gjort revolution i Norge. Kulturrevolution. Den kulturella skolesekken är ett konstprojekt. En nationell satsning som ska bidra till att alla skolelever i Norge får möta professionell konst och kultur av olika slag.

Mitt i centrala Oslo finns Norsk Scenekunstbruk. Väg i vägg med verksamhetsledaren Ådne Sekkelsten sitter Danse- og teatersentrums verksamhetsledare Tove Bratten. Det här är inte bara centrum för Norges fria scenkonstliv, här hålls också spindelnätet för scenkonsten i den kulturella skolesekken ihop.

Scenekunstbruket, som är ett fristående aktiebolag helägt av Stiftelsen Danse- og teatersentrum, har ansvaret för scenkonstmedlen i skolesekken. Ett förtroende från Stortinget.

2009 fick organisationen även överta fördelningen av produktionsmedlen från Norsk kulturråd.

Ådne Sekkelsten är stolt över att Scenekunstbruket är en stor aktör idag. Men vägen dit har varit lång och mödosam. Och den har byggts underifrån, på konstnärligt initiativ, ända sedan 1990-talet.

KAMP. MYCKET ARBETE. UTHÅLLIGHET. Tajming. Så beskriver Tove Bratten orsakerna till framgången. När hon kom till Danse- og teatersentrum, hade hon med sig erfarenheter av att bygga turnéorganisation utifrån en kommun i ett fylke (motsvarande län). En modell som borde prövas vidare.

Med pengar från Norsk kulturråd startades ett försöksprojekt med fyra fylker. Resurserna var föreställningarna, för pengarna följde dem. Arrangörerna ute i fylkena skulle våga välja det de inte kände till eftersom föreställningarna var subventionerade. Det blev också ett sätt att utveckla fylkena.

– Vi hade föreställningarna och kompetensen. De hade systemet, förklarar Tove Bratten.

Att utveckla kompetensen är fortfarande en stor del av arbetet. Arrangörerna får stöd att bygga upp en konstnärlig förståelse för sina val. Den kulturella skolesekken ger en kvalitetsstämpel.

– Vi byggde ett system där vi har sett och värderat alla föreställningarna i förväg. Sedan kan fylkena fritt välja själva, säger Ådne.

Försöksfylkena var olika, vilket tvingade fram en modell som kunde skräddarsy lösningar. Men det handlade också om tajming. I tiden låg många förändringar. Staten satsade pengar för produktioner, kulturmarknaden organiserades om, det gjordes internationella utblickar och en ny läroplan uppmuntrade sammanlänkeningen av kunskap och kultur. Handlingsplanen ”Boren og den blå hetsen” blev en milstolpe.

När statsminister Jens Stoltenberg år 2000 ville att alla barn skulle ha det som barnen i Sandefjords kommun, gav han tyngd åt projektet. Ett år senare startade den kulturella skolesekken på nationell nivå.

Elevernas upplevelser av professionell scenkonst är utgångspunkten. Men Tove Bratten talar även om professionalitet i organisationerna. Att Scenekunstbruket är ett självständigt bolag som står fritt från Danse- og teatersenters formidlings- och serviceoppgifter är en förutsättning. Konstruktionen kräver också förtroende från konstnärerna.

Den kulturelle skolesekken utvecklar inte bara skolorna och arrangörerna i konstnärlig medvetenhet. Lika mycket professionaliseras scenkonstfolket. Både i kunskap om skolans värld och ifråga om sin egen kompetens.

– Vi sätter pris på produktionerna. Vi inser att vi har en kompetens som vi ska ta betalt för och arbetar med tariffer byggda på lika lön för lika arbete. Vi använder de satser som förhandlats fram, säger Tove.

Scenekunstbruket har skapat en infrastruktur och arbetsplatser för konstnärer.

– Vi står för föreställningarna. Om skolan sedan vill arbeta vi-

dare är det pedagogerna som har kompetensen för det, påpekar Ådne.

Scenekunstbruket arbetar med 18 av Norges 19 fylken. Oslo är inte med, men har ansökt om medlemskap. En fara när omfånget ökar är strömlinjeformade lösningar, menar Ådne och Tove. Efter drygt tio års arbete är båda övertygade om vikten av samverkan. Ett nätverk som driver och utvecklar dialogen, den konstnärliga kvaliteten och mångfalden betyder mycket.

Den årliga festivalen Showbox är en knutpunkt som under flera dagar samlar konstnärer, arrangörer och andra intresserade för föreställningar och presentationer, samtal, workshopar och reflektioner.

Festivalen, som är Norges största för barn- och ungdomsteater, är också ett tillfälle att knyta internationella kontakter. Produktioner från andra länder är välkomna att söka till den norska skolesekken. Helst ska det leda till ömsesidigt utbyte.

Urvalsprocessen till den repertoar (utbudet) som erbjuds är central. Scenekunstbruket strävar efter en bra överblick och försöker se alla nyproducerade föreställningar. Kvalitetsdiskussioner förs kontinuerligt med Konstnärliga rådet och med olika arrangörer. Föreställningar som fått produktionsstöd får söka precis som alla andra. De som får avslag får möjlighet att möta Scenekunstbruket.

– Politikerna ser den kulturella skolesekken som ett smycke, men det är det enda systematiskt genomförda konstprojektet i Norge i modern tid, säger Tove.

MÅNGA HAR HÖRT TALAS OM Norges fantastiska system, Pygméteatern i Stockholm hör till dem som provat på det också. Vesna Stanisic, producent och konstnärlig ledare, har följt utvecklingen av den kulturella skolesekken ända sedan pilotprojektet i Sandefjords kommun.

– De har en stabil organisation med väldigt utarbetade strukturer i skolorna över hela landet. Ett nätverk med yrkeskompetens som har utbildats under tio år. Man möter respekt för teatern.

Pygméteatern består av Sten Wallin och Michael Koitzsch, skådespelarna Åse Nelson och Rune Jacobsson samt producenterna Vesna Stanisic och Brita Cronvall.

Bilder till höger:

Två föreställningar som Pygméteatern turnerat med i Norge är "Gubben med blomman" (på bild med Rune Jacobsson i rollen som gubben) och "Röd måne".

Varje fylke och kommun har sin avdelning för den kulturella skolesekken. Det är en enorm skillnad mot här i Sverige, där man måste lägga ner mycket tid på att leta efter vem man ska tala med, säger Vesna Stanisic.

Ansökningsförfarandet gör också det hela enkelt. Man söker med sin föreställning och gör en budget med allt inräknat. Så får man ett ja eller ett nej. Ja kan betyda en månads turné utan extra kontaktarbete. Festivalen som mötesplats är också ovärderlig, menar Vesna.

FÖRUTOM SITT ARBETE med Pygméteatern har Vesna i uppdrag att vara samordnare för Skapande skola i Vallentuna kommun. Där försöker han arbeta med inspiration från Norge och bygga upp nätverk och kompetens hos skolorna. Samt sortera fram ett utbud som skolorna kan välja ur.

Tidsbrist gör att många skolor aldrig hinner orientera sig om de själva ska söka fritt. En stor del av problemet med Skapande skola är de dubbla systemen, att skolorna ska ha hand om något de ofta saknar kompetens för. Ofta finns den kompetens han efterlyser hos kommunernas kultursekreterare. Men utan direktiv blir de inte alltid involverade i Skapande skola. Vesna vill att skolorna tydligare åläggs att samarbeta med kulturen.

– Det är en paradox att skolorna ska söka anslag hos Kulturrådet. I Vallentuna fungerar det ganska bra, men det är endast tack vare politisk vilja, säger Vesna.

Om skolan har blivit en kulturarena i Norge har Skapande skola för Pygméteatern istället bromsat utvecklingen.

– Vi spelar färre föreställningar nu eftersom det är svårt att bygga upp ett nytt register med arrangörer, säger Vesna Stanisic.

LIS HELLSTRÖM SVENINGSON

Teaterförbundet arrangerar ett seminarium om Skapande skola och Skolesekken under Bibu i Lund, onsdagen den 23 maj, klockan 16.00.

Norsk Scenekunstbruk och den kulturella skolesekken i siffror:

- Scenekunstbruket är den största förmedlaren av barn- och ungdomsteater i Norge.
- 2011 förmedlades 2 636 föreställningar av 62 produktioner för 263 898 åskådare.
- Sju miljoner norska kronor i subventioner gick till arrangörer.
- 3,03 miljoner kronor till produktion av föreställningar.
- Fylkena bidrog med pengar till administration och kompetensutveckling.
- 103 föreställningar ansökte, 57 bedömdes och 21 antogs.
- Vid årsskiftet omfattade skolesekkens repertoar 101 föreställningar.

Biografmaskinist snart ett minne blott!

Landets biografer digitaliseras i rask takt. Innan årets slut ska SF ha rustat alla sina salonger med ny teknik.

Begreppet biografmaskinist raderas ut, kåren placeras i foajén med uppgift att sälja popcorn och riva biljetter. Bions hjärta – maskinrummet – ska förvandlas till svala och obemannade hightech-anläggningar.

DET ÄR NOG INGEN ÖVERDRIFT att påstå att stämningen bland SFs många biografmaskinister varit lite dämpad det senaste halvåret. Kåren, som vårdat publikens filmupplevelser med sin hantverksskicklighet och ständigt haft ett vaksamt öga riktat mot salongen, står nu inför helt nya arbetsuppgifter. Förvirring råder och åtskilliga känner tveksamhet över vad tekniksiftet egentligen kommer att innebära för dem personligen.

Teknikväxlingen ska dessutom gå fort. De stora amerikanska filmbolagen har aviserat att de inte längre kommer att distribuera 35 mm kopior för sina förstahandskörningar från 2013. Filmerna ska levereras digitalt och därmed lämnar branschen en standard som varit förhärskande i 104 år – nämligen den 35 mm breda biograffilmen. Biobranschen står inför den största förändringen någonsin och biografägarna måste rätta mun efter matsäck, och dra igång arbetet.

Biografmaskinisten Hasse Sjöberg är en av dem som följt övergången av skiftet. Han arbetar på Filmstaden Råsunda – teststation för digitaliseringsprocessen hos SF. Hasse har varit yrkesverksam sedan 1980-talet, och haft turen som han säger, att få följa arbetet med att installera digitala projektorer och därmed fått en viss inblick i konfigurationen och kan göra en del felsökning av teknik om det uppstår problem med en digital föreställning.

– Som det ser ut nu laddar jag ner en fil från en server till en extern hårddisk och går med den till datorn i maskinrummet. Det händer saker hela tiden. Texter försvinner för att det är fel uppdatering i projektorn. Eller så är det en server och projektor som inte kommunicerar med varandra och du förstår inte varför. En switch kanske måste startas om, eller så är det en nätverkskabel som sitter

I april försvinner biografmaskinisterna som yrkesgrupp från lönelisterna hos SF. De kommer istället att kallas för foajévårdare eller biografanställda.
På bild Hasse Sjöberg, biografmaskinist sedan 1984.

dåligt, eller någon annan typ av problem. Många gånger handlar det om att automatiken inte gör det vi vill, säger Hasse Sjöberg.

Tanken är att alla filmer i framtiden ska levereras centralt till salongerna och att schemaläggningen av filmerna görs av administrativ personal vid varje biograf. Maskinister som specifik yrkesgrupp försvinner, de kliver ut i foajén och får en del andra uppgifter. Alla anställda i foajén ska kunna sätta på och pausa en föreställning, och ta hand om en viss felsökning med hjälp av telefonsupport.

HASSE HAR PRECIS KÖRT IGÅNG två dag-föreställningar på biografen och kokar kaffe till en konferens som snart äger rum i huset. Maskinisterna i Råsunda har redan sedan tidigare en multifunktion. De arbetar i foajén, river biljetter och introducerar filmen för publiken.

– Jag ser absolut arbetsmiljömässiga fördelar med digitaliseringen. Vi slipper tunga lyft och behöver inte längre sitta och spola igenom filmer om nätterna när publiken gått hem för att filmkopior ska fraktas iväg morgonen därpå i skilda rullar, säger Hasse Sjöberg.

På den tiden då reklamen också levererades analogt till biograferna, var det mer eller mindre rutin att jobba sent in på natten. Det är skönt att slippa det pysslet, menar Hasse.

– Men övergången till digital teknik har inte varit smärtfri. Faktum är att vi ibland har behövt öka bemanningen för att klara av de tekniska problem som uppstått.

Visst innebär det också en viss lättnad, menar Hasse, att slippa köra gamla kopior med en skog av repor inför en förväntansfull biopublik, även om han upplever att digital teknik kan vara lite tråkig. SF satsar generellt på att ha uppgraderingsbar så kallade 2K-projektorer, men koncernen har också investerat i några 4 K-projektorer i större salonger.

– De digitala maskinerna motsvarar i stort sett 35 mm-filmen, beroende på dukens storlek. Det är lite som vinylskivan. Du slipper hacken och får ett lite kliniskt men samtidigt perfekt rent ljud.

LÅNGT IFRÅN ALLA BIOGRAFMASKINISTER ser lika positivt som Hasse på sin förändrade yrkesroll. En del anser att de förpassas till golvet för att sälja popcorn – de som tidigare var bions hjärta och hade den tekniska överblicken. Faktum är att flera sagt upp sig i protest mot förändringen.

– SF inför tre kompetensnivåer bland sina anställda och alla ska ha steg 1-utbildning. Vi maskinister anser att vi går in på nivå två redan från början och koncernen utbildar en del till steg 3-nivå. SF tycks tro att tekniken rullar helt av sig själv när den väl är på plats. Möjligen är de lite naiva i det avseendet, säger Mikael Andersson, fackligt ombud på SF bio.

En del maskinister menar att företaget inte värderat deras gamla yrkesroll tillräckligt mycket, de reagerar över att ledningen har inställningen att maskinisterna endast kan analog teknik och att de inte har förmåga att lära sig ny.

– Om ändå företaget hade haft en medveten strategi och försökt få med sig maskinisterna. De hade till exempel kunnat gå ut med ett rakt och tydligt erbjudande till alla maskinister: att de som vill, kan få steg 3-kompetens i omläggningen. Då hade stämningen nog varit lite annorlunda här, säger Jessica Mölsä, maskinist på Sergelteatern sedan fem år tillbaka.

Sergel har med sina 14 salonger precis digitaliserats. Just idag flänger Jessica mellan sex av dem för att starta projektorerna eftersom en maskinist anmälde sig sjuk en halvtimme innan arbetsbörjan. Hon hinner därför inte ta ledigt för lunch.

Jessica Mölsä, maskinist på Sergelteatern sedan fem år tillbaka har gått igenom Steg 2-utbildningen hos SF, och förvänas över att inte alla maskinister erbjudits steg 3-kompetens.

– I framtiden ska vi starta föreställningen med hjälp av utrustning vid ingången av salongen. Men det funkar inte än, så nu springer vi mellan maskinrummen.

DET ÄR ORDENTLIGT HETT i några av Sergels maskinrum. De nya digitala projektorerna är ljusstarka och alstrar värme i större utsträckning än de analoga. Eftersom digital teknik också är mer värmekänslig har SF fått investera extra i kylanläggningar och ny ventilation. Tillfälliga kylaggregat syns här och var i dörröppningarna till maskinrummen. Förutom ett ökat luftflöde i maskinrummen har omläggningen också krävt en del nya elinvesteringar på teatrar. Digitaliseringen kostar SF ungefärligen 1 miljon kronor per salong.

Jessica kastar ett öga på en skärm i ett av maskinrummen och finner att filmen som ska köras igång inte har reklam inprogrammerad. Filmen riskerar därmed att sättas igång före utsatt start, och hon tar fram sin walkie-talkie och talar med kollegor i foajén.

Jessica har gått steg 2 utbildningen, där en viss schemaläggning lärs ut, det vill säga hur filer skickas i den nya programvaran. Steg 3-utbildningen på Sergel har hittills bara erbjudits till sju av biografens anställda en vecka tidigare, men Jessica hade ingen aning om att den dragit igång. Steg 3-utbildade kommer att ha hand om en del servicearbete av maskinerna, som att byta ljuskolvar och filter på maskinerna, sådant som tidigare fallit på Jessicas och andra maskinisters lott.

– Jag anställdes ursprungligen på SF som säljare av godis och popcorn. Sedan frågade de mig om jag att utbilda mig till maskinist. Så blev det och jag har trivts i jobbet, även om det funnits ett visst mått av diskriminering mot mig som kvinnlig maskinist. För mig personligen känns det lite som om jag nu går tillbaka till ruta 1 igen.

Hur skulle ditt jobb kunna bli roligare?

– Jag är inte säker på att mina önskemål för ett roligare arbete går hand i hand med SFs önskan om att alla ska kunna jobba över-

allt. Jag vill gärna ha mer ansvar över teknik och annat för att känna glädje i arbetet. Men att känna mig så utbytbar, som SF vill att jag ska vara, gör jobbet lite tristare än tidigare. Om jag blir sjuk är det i deras ögon bara att plocka in någon annan.

Jessica arbetar även som musiklärare och har därför, till skillnad från många andra maskinister, en annan yrkesroll att falla tillbaka på.

– Jag tycker kanske att SF kunde ha utnyttjat maskinisternas kompetens på ett annat sätt, och varit lite mer generösa mot vår kår. Utbildningen till steg 3 sker i grupp och kan inte kosta vansinniga summor, men utan den kompetensen blir vi kanske inte tillfrågade om att göra det jobbet. Samtidigt ska vi finnas till hands och reda ut situationen när digitaliseringsprocessen inte följer planen. När den är färdig är vi mer att likna vid en blöt trasa som kan hamna var som helst och fyller inte längre någon viktig funktion.

SF BEKRÄFTAR ATT KONCERNEN inte har gått ut med ett sådant erbjudande, utan att de valt att lägga över ansvaret på varje enskild biograf, där respektive chef som väljer ut lämpliga personer för steg 3. Riktlinjerna har varit att ungefärligen 10 till 15 procent av personalen ska få steg 3-kompetens.

– Många maskinister hade redan före omläggningen arbetat med digital 3D-teknik och den erfarenheten ska vi absolut dra nytta av. Alla är ju inte per automatik intresserade av den nya tekniken, men vad jag vet så har ingen maskinist som velat, blivit nekat steg 3-utbildning. Vi utbildar all personal. Maskinisterna ska ju också vara beredda på att lära sig andra saker, som hur man hanterar kassasystem. Men det är bättre att ha fler kunniga än för få, och vi har sagt att det måste finnas minst tre på varje biograf med den kompetensen, säger Gunnar Duintjer, biografkedjeförman på SF.

MAGDALENA BOMAN

Kristian Pohl

2 K-teknik klarar inte större dukar

✓ Sju stora amerikanska filmbolag har specificerat kraven för en e-biografstandard kallad d-Cinema.

✓ 2K-formatet är idag inte riktigt ikapp 35 mm, men funkar på mindre dukar. SF investerar främst i digitala projektorer från Christie och Barco som är bildmässigt jämförbara.

Filmingenjör Martin Voss-Schrader menar att dessa 2K-projektorer oftast är tillräckligt ljusstarka, men inte ger nog skarpa och kontrastrika bilder på de största dukarna. Särskilt inte med 3D. De har heller inte riktigt förmågan att leverera alla färgnyanser.

Enligt Voss-Schrader har 2K-tekniken en teoretisk maxupplösning på 2048x1080 bildpunkter (pixlar), vilket ger drygt 2,2 megapixel totalt, som är jämförbart med 16 mm i dess bästa stunder. Tyvärr når inte tekniken och bildupplevelsen dit i praktiken på grund av bildformatens olika storlek. För att nå vad bra 35 mm kan prestera på stora dukar måste man gå upp till 4K med sina cirka 8 megapixel i upplösning.

Trögt driva krav på ersättning mot elektronikbranschen

Med ny teknik och nya tjänster rullar diskussionen om upphovsrättsersättningen vidare.

Nu står mobiltelefoner och on demand-tjänster för tv på tur. Det handlar om över 30 miljoner kronor för Teaterförbundets medlemmar.

LYSSNAR DU PÅ FAVORITMUSIKEN i mobilen? Du är inte ensam. Vi använder våra mobiltelefoner allt mer för att lyssna på musik och se film eller tv. Elektronikbranschen driver också dessa möjligheter hårt i marknadsföringen av smarta telefoner.

Kulturskaparna, bland annat Teaterförbundets medlemmar, menar att avgiften för privatkopieringsersättning bör utkrävas också för mobilerna, men elektronikbranschen protesterar och slår ifrån sig.

En mobiltelefon används till så mycket annat än kopiering, menar man. Kulturskaparna håller förstås inte med. Självklart används mobiler till många olika saker, men funktionen som mediaspelare är viktig. Att försäljningen av exempelvis mp3-spelare drastiskt gått ner på senare år beror förstås på att den funktionen finns i mobiltelefonerna, resonerar kulturskaparorganisationerna, genom sin företrädare Copyswede.

– Det är rimligt att en kulturintresserad allmänhet tillåts kopiera musik, film och tv för privat bruk, men det förutsätter att upphovsmännen också kompenseras för det inkomstbortfall som kopieringen medför, säger Mattias Åkerlind, vd på Copyswede.

Men det går trögt att driva kraven mot elektronikbranschen. Sedan förhandlingarna inleddes 2008 har inte mycket hänt. Ändå är det inga lagändringar som krävs, bara en överenskommelse om vilken nivå som bör gälla.

Branschens argument är desamma som tidigare mot avgifterna på usb-minnen och externa hårddiskar. Copyswede skickade, efter resultatlösa försök att få igång förhandlingarna, ut krav till elektronikföretagen för en tid sedan. Det fick dem i alla fall att

inse att en förhandling var nödvändig, och nu betalar man hälften av den begärda avgiften i väntan på en skiljedom till sommaren. Utfallet kommer sannolikt att påverka också förhandlingarna om mobiltelefonerna.

LAGEN OM PRIVATKOPIERINGSERSÄTTNING är teknikneutral och glasklar: den som säljer produkter som kan användas för privatkopiering, ska också betala en avgift för detta. Sedan är det en förhandlingsfråga mellan parterna (branschen och Copyswede) att fastställa en rimlig nivå, där hänsyn tas till bland annat att apparaterna används för annat än kopiering. Systemet bygger alltså på att parterna kommer överens i en förhandling.

Grundtanken i systemet är att privatkopieringsersättningen ska betalas av dem som tjänar pengar på möjligheten att kopiera, det vill säga elektronikbranschen. Därför läggs en avgift på varje enhet. Denna avgift fördelas som en klumpsumma enligt ett visst system mellan de organisationer som står bakom Copyswede. Respektive organisation delar sedan ut pengar till sina medlemmar (för Teaterförbundet genom Tromb). Baserat på täta marknadsundersökningar vet man vad som kopieras.

– Det privatkopieras mindre idag än för några år sedan eftersom många använder streamingtjänster som till exempel Spotify eller svtpay, säger Kjell Holmstrand, kommunikationsansvarig på Copyswede.

– Sannolikt kommer privatkopieringen att sjunka ytterligare. Produkterna finns i molnet och vi har inte samma behov av att ha dem lagrade på en särskild enhet längre.

När det gäller ersättningar för privatkopiering motsvarar det ungefär 10 miljoner kronor som Teaterförbundets medlemmar riskerar att gå miste om.

ETT ANNAT OMRÅDE där kraven på upphovsrättsersättning skapat diskussion är kabel-tv-bolagens on demand-tjänster och vidareändring av SVTs program. Denna är reglerad i ett licensieringsavtal mellan branschen och upphovsrättsorganisationerna, företrädna av Copyswede. Vidareändring ger en annan typ av ersättning än den för privatkopiering och kan jämföras med uppskjuten lön. I detta fall är det tv-tittaren som betalar en kommersiell aktör – kabel-tv-bolaget – för en tjänst. Här ligger också stora pengar för Teaterförbundets medlemmar. Det handlar om som 10 miljoner kronor för on demand tjänster, och 14 miljoner kronor i ersättning för vidareändring.

Bakgrunden är att när SVT producerar ett program tecknar de avtal med upphovsmännen angående dels vanlig utsändning, dels streaming via svtplay (internet). Kabel-tv-bolagen är förpliktiga att sända ut SVTs kanaler, däremot inte att tillhandahålla dem som on demandtjänst. Det vill man däremot gärna göra som en service till kunderna. Men när ett kabel-tv-bolag vill inkludera SVTs program i sin on demand tjänst måste detta regleras i ett avtal.

– En del menar att upphovsmännen redan fått betalt av SVT för detta, men det stämmer inte, betonar Kjell Holmstrand. Kabel-tv-bolagens on demand tjänster är ett nytt nyttjande som upphovsmännen har rätt till ersättning för.

– Ibland hör jag argumentet att SVT är public service och därför borde vara gratis för kabel-tv-bolagen att använda i sina olika tjänstepaket, men det är naturligtvis helt fel. Detta är kommersiella bolag och det finns ingen anledning till att de inte ska betala för tjänster de tjänar pengar på.

TRYCKET FRÅN KUNDERNA blev stort och nu har kabel-tv-bolagen åter öppnat möjligheten att se SVT via on demand-tjänsten SVTr.

– Med SVTr kompletterar kabel-tv-bolagen sina utbud med ett programbibliotek från SVT, något som tv-tittarna har efterfrågat. Vi tycker att det är positivt att tittarna åter har fått den här möjligheten, säger Mattias Åkerlind.

Helt säkert är att debatten om upphovsrättsersättningar kommer att fortsätta, för som en företrädare för en stor kabel-tv-operatör lär ha sagt: "Rättighetsproblematiken skulle inte finnas om det inte fanns en prislapp på rättigheterna."

PER AXEL NORDFELDT

Några begrepp

Privatkopiering innebär möjlighet att kopiera och spela in musik, film och tv för privat bruk. Det är tillåtet att kopiera och ge bort exempelvis ett album (eller om så önskas hela skivsamlingen) man köpt själv och ge kopian till en vän eller familjemedlem.

Privatkopieringsersättning är en avgift på sålda apparater som elektronikbranschen betalar för att kompensera kulturskaparna för det intrång i upphovsrätten som privatkopieringen ger. Tanken är att denna innebär ett inkomstbortfall för upphovsmännen och att de därför har rätt till viss ersättning för detta.

Vidareändring innebär att olika kabeloperatörer vidareänder olika tv-bolags program som tjänar pengar på det. Alla som medverkar i programmen kan ha rättigheter i det. Det gäller både producenter och enskilda medverkande. Genom Copyswede går det att teckna en licens för vidareändring, därmed slipper de som vill vidareanvända programmen vända sig till varje enskild rättighetshavare.

Piratkopiering innebär illegal kopiering och spridning.

Copyswede

- ✓ Copyswede administrerar tillstånd för vidareanvändning från upphovsmän och utövande konstnärer – sångare, musiker, kompositörer, skådespelare, författare, regissörer, fotografer med flera – som medverkar i produktionerna. Genom samarbete med producenter kan Copyswede lämna heltäckande licenser.
- ✓ Copyswede administrerar också det svenska kompensations-systemet för privatkopiering.
- ✓ Bakom Copyswede står 14 kulturskapsorganisationer, däribland Teaterförbundet, STIM och Sveriges dramatikerförbund. TFs andel av ersättningen distribueras via Tromb, Teaterförbundets rättighetsbolag. Läs mer på copyswede.se
- ✓ Vill du veta mer om Tromb och TFs arbete med upphovsrättsersättningar. Läs boken "Var, när och hur" som finns på Teaterförbundets hemsida: www.teaterforbundet.se

Vad betyder upphovsrättsersättningen för dig?

"Den betyder mycket"

Lena Koppel, regissör:

– Den betyder väldigt mycket. Det är extrapengar som betalas ut. Eftersom vi ofta är ganska dåligt betalda kan upphovsrättsersättningen kompensera en del för det. Nu vet jag om detta och räknar med det, men i början kom pengarna som en överraskning.

"Helt avgörande för min ekonomi"

Alexandra Rapaport, skådespelare:

– Det är ett välkommet tillskott i kassan. Det rör sig om mycket pengar och de har varit helt avgörande för min ekonomi. Tromb gör en utbetalning på försommaren och en före jul, det är bra tajmat.

"Svårt att veta när pengarna kommer"

Moa Gammel, skådespelare:

– Ibland kommer pengar som jag inte räknat med, det är jättetrevligt. Men jag får också ofta vänta på pengar som jag räknat med.

Det är luddigt formulerat i kontrakten när pengarna ska betalas ut. Men Tromb gör ett utmärkt detektivarbete och har bra koll på när en produktion visats i något sammanhang.

En utbildning som kommer att förändra ditt liv.

- 2-årig gestaltutbildning för teaterarbetare
- Pre-training för utbildningen v. 23 och 31
 - Gestaltterapi v. 23 och 31
- Skådespelarbete enligt gestaltmetoden 19-25 juli

Info: www.groth.fi
marcus.groth@welho.com
eller ring: +358415323733

Spännande aktuell teatertext på DramaDirekt

Är Sofokles krigarfigur Ajax det grekiska dramatets Breivik?
Är vitmaktsmusikens Saga krigsgudinnan Athenas avatar?
Är Ajax och Breivik otillräkneliga? I så fall, inför vilka?

Karl-Gustav Köhler

LAND OF FIRE

Sofokles Ajax aktualiserad i vitmaktsmiljö.

Fler teatertexter på DramaDirekt - www.dramadirekt.com:

Gå på Glöd – Ärr - Dream Team - Shit City - Fuckistan
& säposåpan **Samröret** - Tänka är stort, misstänka är större.
En spelplats, få och unga roller, lika stora roller, drivande
kvinnoroller i aktuella dilemman och konflikter.

karl-gustav.kohler@comhem.se

Teaterförbundet

/ Administration/Produktion
/ Kommunikationsavdelningen

Frukostseminarium - Utveckla din yrkesroll genom europeiska kontakter (nätverk, eu- projekt, praktik, "job-shadowing")

Är det en avlägsen tanke? Sitter du "fast" i dagliga rutiner, har ont om tid och får sällan utrymme att upptäcka och bygga nya sammanhang? Hur får man loss resurser till detta? Kanske vill man bara få ta del av hur en kollega arbetar eller bygga europeiskt samarbetsprojekt. Vi försöker hitta vinklar för såväl dem som arbetar på institution, i frigrupp eller är mellan två jobb.

Seminariet vill i samtalsmodell syna behov och önskemål och låta särskilt inbjudna, på området erfarna kollegor, dela med sig av tips och kunskaper.

Välkomna, administratörer, producenter, projektledare och kommunikatörer inom scen och film. Ta gärna med dina kollegor som inte är medlemmar.

Plats: Folkteaterns foajé, Olof Palmes Plats, Göteborg
Tid: 3 maj kl 9.00–11.00 Vi bjuder på frukost från kl 8.30.
OSA senast 30/4 till ethel.wsa@gmail.com

Seminariet är gratis!

Frukostseminariet är det tredje i en serie av tre som anordnas av Teaterförbundets avd 112, yrkesavdelningen för administratörer, producenter och kommunikatörer inom scen och film.

Begränsat antal platser, först till kvarn.

Dramaten söker en inspicient för tillsvidareanställning inom produktionsavdelningen

Som inspicient arbetar Du med Dramatens produktioner från repetitionsstart till sista föreställning. Du ansvarar för att repetitioner och föreställningar genomförs enligt regissörens och producentens anvisningar.

Vi söker dig som har flerårig erfarenhet från arbete som inspicient eller motsvarande arbetsuppgifter. Vi ser gärna att du har relevant högskoleutbildning inom teaterteknik, gärna med inriktning mot inspicient eller närliggande område. Du har goda kunskaper inom ljudteknik samt kännedom om övriga teatertekniska områden. Du har också goda kunskaper inom arbetsmiljöområdet samt har erfarenhet av arbetsledning.

Dina personliga egenskaper kännetecknas av noggrannhet, tålmod samt förmåga att leda och entusiasmera i det dagliga arbetet. Du trivs med att arbeta under hög och varierad arbetsbelastning. Du är van att arbeta självständigt och under tidspress.

Tjänsten är på heltid. Arbetstiden är förlagt till dagtid och kvällar, tisdag till söndag. Tillträde sker den 13 augusti 2012 eller enligt överenskommelse. Vi tillämpar provanställning och har kollektivavtal.

Frågor besvaras av sektionsansvarig för inspicienterna, Sten Svensson, samt personalhandläggare Christer Nord. Facklig företrädare för Teaterförbundet är Kjäll Åkerblom. Samtliga nås på tel 08-665 61 00.

Dramaten vill ta tillvara de kvaliteter som en jämn könsfördelning samt etnisk och kulturell mångfald tillför verksamheten.

Ansökningshandlingar skall vara Dramaten tillhanda senast torsdagen den 26 april 2012. Kortfattad ansökan med personligt brev med meritförteckning och två referenser skickas till:

Kungliga Dramatiska Teatern
Att: Heléne Braconier
Box 5037, 102 41 Stockholm

DRAMATEN

ÅRETS DEKLARATION

I år ska din deklaration för inkomståret 2011 lämnas till Skatteverket senast onsdagen den 2 maj. Som vanligt får du tips och råd i Teaterförbundets häfte "Deklarationsupplysningar". Den innehåller bland annat:

- Nyheterna i årets deklaration.
- Exempel på hur du redovisar både dina olika inkomster och gör dina respektive avdrag.
- Råd till egenföretagare.

Deklarationsupplysningar finns under fliken "Faktabanken" på hemsidan,
www.teaterforbundet.se

Teaterförbundet
/ för scen och film

Prisat och passionerat hos Rolands Hörna!

När Rolands Hörna gör film är alla inblandade oersättliga. Personliga relationer och inspiration är viktiga delar för det lilla, prisbelönta teamet från Göteborg. Nu satsar produktionsbolaget på att göra sin första egna långfilm.

INTE SÅ COOLA MEN passionerade och prisbelönta. Så beskriver sig trion bakom Rolands Hörna, vars framgång stavas snäll casting och egensinniga kortfilmer. Sedan 2003 huserar Frida Hallberg, David Färdmar och Joen Windahl i en gammal mjölkbutik i östra Göteborg, men när Akt hälsar på sitter de och klipper pilot på anrika Andra Långgatan. Just där finns stans senaste kluster av filmskapare, och den kreativa miljön lockar.

– Ja, vi trivs med alla inspirerande filmmänniskor kring Andra Lång, säger Frida som är filmproducent och rollbesättare. Men vi älskar samtidigt vår gamla mjölkbutik, och folk förknippar oss med den! Så vi får se vad som händer.

Trots sitt göteborgsvitsiga namn vill Rolands Hörna inte bli kallade för "goa gubbar".

– Nej, även om jag förstår frågan, skrattar David Färdmar. Men vi ser namnet som kontrast till den där flashiga idolkulturen där artister får 15 sekunder på sig att visa vilka de är. När vi castar vill vi att skådespelarna ska känna att vi jobbar tillsammans för att få fram det bästa.

ROLANDS HÖRNA VÄLJER BARA projekt som man brinner för, och är noga med att jobba med exakt rätt lag. Var och en ska känna sig oersättlig i produktionen. Frida Hallberg, som fått en guldbagge för castingen till långfilmen "Kid Svensk", är enligt sina kollegor bra på att skapa och vårda personliga relationer.

– Jag är inte förvånad över att Frida fick baggen, säger Joen Windahl. Hon är otrolig på research och kommunikation. Inför tv-serien "Kniven i hjärtat" av Peter Birro, visste Frida namnet på varenda person i göteborgsförorten Hammarkullen.

Frida Hallberg kom till Rolands Hörna 2007, efter att ha lärt känna regiutbildade David och Joen i SVTs personalmatsal.

– Alla tre jobbade med casting, och vi fann varandra när vi satt där och bubblade om olika skådespelare vi hade fyndat, konstaterar Frida. För mig har samarbetet inneburit ett kunskapsutbyte som jag är jätteglad för. Jag kände till många okända förmågor, medan Joen och David hade stenkoll på alla teaterensembler och scenskoleklasser i landet.

Rolands Hörna har kommit att nischas sig mot casting av mindre kända skådespelare, och verkar ha känsla för framtida stjärnor. I Davids prisbelönta kortfilm "Love" från 2008 syns till exempel nyblivna hollywoodälsklingen Alicia Vikander i en biroll.

– Den som castar har ju inte sista ordet, men vi undviker att välja de mest kända ansiktena, säger David. Det känns mer levande så. Det är kul att hitta nya talanger eller plocka in folk som varit borta ett tag. Som Siv Malmkvist, som gör en fin roll i "Getingdans".

Är det fortfarande att bara en liten klick skådespelare får roller i svenska produktioner?

– Så är det ju till stor del, säger Joen. Jag tror att det ofta handlar om ekonomi. Man har inte tid att leta efter ett alternativ till Persbrandt, så man tar honom. Det har så klart att göra med marknadsföring också, och med rädsla.

I den planerade långfilmen "Hypnosia" är en rad framtida stjärnor redan bokade, lovar Rolands Hörna. Piloten ligger klar, tack vare "fundraising" på nätet, och en insamlingsfest.

– Vi satte ett mål, och lyckades nå det med marginal. Kul hade vi också! Nu återstår att visa finansörerna att vi är redo för långfilm. Film i Väst har läst manus och är intresserade av projektet.

LIV LANDELL MAJOR

Rolands Hörna Film

Är ett filmproduktions- och castingbolag i Göteborg, som bland annat ligger bakom flera prisbelönta kortfilmer.

Castade filmer: Bland produktioner som "Hörnan" rollbesatt märks långfilmerna "Kid Svensk", "Ciao Bella", "Apflickorna", "Tjenare Kungen", "Isdraken" och "Play" samt tv-produktionerna "Kniven i hjärtat", "De drabbade" och "Snapphanar".

Egna produktioner: Kortfilmerna "Getingdans", "Love" och "Tennis är livet".

Rolands Hörna film består av:

Frida Hallberg: producent, tidigare rollbesättare.

Joen Windahl: regissör, manusförfattare och rollbesättare.

David Färdmar: regissör, manusförfattare och rollbesättare.

www.rolandshorna.se

Fröken Julie tydliggörs genom kameran

I april har Fröken Julie premiär på Intima teatern med Anna Pettersson i alla roller.

Hon undersöker hur filmmediet kommunicerar med skådespelarens kropp på scen.

Anna Pettersson har låtit dekonstruera Strindbergs drama för att få syn på något nytt.

Shabnam Faræe

VAD HÄNDER MED BERÄTTELSEN om Fröken Julie förlorar ett öra, spottar ut sina tänder och tappar sitt hår? Det har skådespelaren Anna Pettersson och maskören Janina Rolfart utforskat i ett konstnärligt samarbetsprojekt mellan olika enheter på Stockholms dramatiska högskola.

Nyligen intog de, tillsammans med kameramannen Max Marklund, Intima teaterns scen vid Norra Bantorget. Det är fyra veckor kvar till premiär av pjäsen, och Max Marklund har ställt upp stativ på scen som också kommer att vara en del av scenografin. Bakom är en stor skärmduk uppspänd. I Anna Petterssons version av Fröken Julie följer en filmfotograf det som sker på scen när en skådespelare arbetar med pjäsen. Precis som Anna Pettersson ställer sig skådespelaren frågan om hur uppsättningen ska spelas idag 2012.

– Nästan alla som är intresserade av scenkonst har sett någon version av Fröken Julie. De flesta vet att hon tar livet av sig i slutet. Vi går med på överenskommelsen om att det är så, men hur många kan svara på varför hon gör det?

Klichéerna av Fröken Julie har tagit över och blivit starkare än själva texten, menar Anna Pettersson. Ta bara stövlarna som Jean sitter bredbent i på scen.

– På Strindbergs tid var det extremt chockerande att en kvinna hade sex på scen, och att det dessutom utspelade sig i ett kök. Det är inte särskilt provocerande idag. Nu befäster pjäsen mer våra fördomar och konventioner.

För att befria texten från detta beslöt sig Anna Pettersson att

plocka ner hela pjäsen i sina beståndsdelar och sätta ihop den igen. – dessutom spelar hon själv alla tre rollerna.

– Allt fanns ju hos Strindberg när han skrev texten. Jag använder mig av den enklaste formen av berättarteater, folklig teater rätt och slätt.

ANNAS OCH JANINAS IDÉ är att hitta fram till de ursprungliga uttrycken i texten genom att välja bort genus, ålder och klass. Sådant som maskören vanligtvis använder sig av för att bygga upp en karaktär. De flyttar fokus från yttre omständigheter till inre komplexa drivkrafter, vilket möjliggör nya tolkningar bortom den traditionella naturalistiska formen.

– Det är ju det irrationella som är intressant. Jag tycker att vi ofta på scen blandar ihop realism med minimalism. Vi slutar helt enkelt att använda våra kroppar som skådespelare. Realism har blivit en teaterkonvention. För mig är livet mer drastiskt. Jag blir ofta överraskad över vad jag känner. Det är intressant om en person tappar fotfästet och det inte är psykologiskt uppbyggt.

När Anna regisserar uppmuntrar hon irrationella och kroppsliga impulser i uttrycken. Som i "Måsen" på Malmö stadsteater, där skådespelarna fick förlänga det karaktärerna tyckte var jobbigt. De tog god tid på sig att uttrycka det motsända karaktärerna upplevde. Anna har tagit fasta på det arbetssättet också i Fröken Julie.

– Kristin har till exempel fått mycket större utrymme i början av pjäsen. Hon har långa stunder när hon är ordlös, hon står ju

Shabnam Farabee

längst ner i hierarkin, det är inte heller något som vanligtvis brukar betonas. Oftast är Jean, Strindbergs stackars alter ego, i fokus.

Anna vill redovisa skådespelarens problem med att gestalta fröken Julie 2012, och hur hon manövrerar det faktum att Jean börjar ta över i historien. Vad gör hon då?

– Det finns ett antal möjliga möten i pjäsen som jag sällan brukar höra, ögonblick som sällan spelas. Ofta är det mycket sköra och frågande repliker. Dessa har jag försökt ta fasta på.

Anna tar hjälp av inklippta bilder sett genom kameramannens ögon för att gestalta den tomhet som Fröken Julie känner.

– Vi har låtit oss inspireras lite av Salvador Dali. Hur många delar av oss själva kan vi plocka bort utan att förlora vårt jag? När förlorar vi status och social ställning?

UNDER NÄSTAN ETT ÅR har Anna och Janina experimenterat med hur rörliga inklippsbilder kan förstärka, motverka och integreras med den kroppsliga gestaltningen på scen. Med hjälp av skolans animationsstudenter under ledning av Nils Claesson har de testat olika filmtekniska lösningar för att exempelvis få Julie att gråta ut sina ögon.

– Det har varit viktigt för oss att få pröva våra idéer med hjälp

av animatörerna. Det här är ju något annat än vanligt maskarbete. Vi har bland annat försökt att i ett ansikte visa hur en person förminskas. Vi fick experimentera oss fram till om vi ska gå med eler mot karaktären för att på så sätt åskådliggöra ett inre och hitta de allmänmänskliga uttrycken, säger Janina Rolfart.

Tre gånger har Anna Pettersson rest till Berlin för att se hur scenkonstnärer där använder sig av rörliga bilder på scen och hur det påverkar berättandet på scen.

– Det är lätt att en skådespelare blir chanslös när rörliga bilder tar plats på scen. Konkurrensen mot filmmediet är väldigt stor. I Berlin finns en form för hur dessa två uttryck samsas på scen. Ofta är filmsekvenserna lite dokumentära och skakiga. De följer skådespelaren i närbild, men i de föreställningar jag har sett används de sällan till att berätta något mer, säger Anna.

Hon vill göra något annat med inklippsbilderna, Anna vill snarare ringa in, förstora uttrycken och tänja på berättelsen mot det surrealistiska hållet.

– Bilderna ska inte följa min gestaltning på scen. Filmsekvenserna är inte heller tänkta att vara en psykologisk undertext, vi vill förhöja uttrycken.

När Jean till exempel får något i ögat som irriterar är det tänkt

Janina Rolfart arbetar med peruken till Fröken Julie.

att Max visar en hand som skakar och hoppar. Han zoomar in kroppsdelar – mycket fokus ligger på ögonen.

– Jag har ju under hela spelperioden haft öppna repetitioner för att se hur publiken påverkar mitt spel. I vissa fall lägger jag ut mina medspelare, exempelvis Kristin, hos publiken. På så sätt blir publiken medansvarig.

Anna vill ställa frågan – vem tittar egentligen på vem? Vem är betraktaren? När Anna loopar något i berättelsen ska kameran göra detsamma, fast på ett sätt som ger en annan association. Makt, utsatthet och möten är teman som återkommer i berättelsen, och som Anna försöker sätta nytt fokus på.

Vid ett tillfälle i pjäsen använder sig teamet av två kameror – när Julie lutar sig över Jean och säger ”Kom Jean, kom nu ut och plocka lite syrener åt mig”. Julie är då filmad med ett vidvinkelperspektiv underifrån och blir gigantisk i bild. Jean fångas av en annan kamera och är pytteliten.

– Det är fantastiskt att få umgås så länge med en text. Strindberg är ju så skicklig. Replikerna fullkomligt bara väller fram, de går slag i slag. Så på olika sätt har jag försökt att distansera mig från texten för att skapa ett utrymme för pauser.

För Janinas del har arbetet med den här uppsättningen av Fröken Julie stått i bjärt kontrast till traditionellt maskjobb, eftersom de så medvetet arbetat med att motverka karaktärsbeskrivningar.

– Jag har istället fått vara en upptäcktsresande i att gestalta arketypiska uttryck, det har varit oerhört intressant, säger hon.

MAGDALENA BOMAN

Janina Rolfart håller Fröken Julies tillverkade ögon som ska gråtas ut.

Kan vi valda företräda musikalartisterna?

MINA FUNDERINGAR KRING demokrati uppstod på ett årsmöte för Musikalartisternas avdelning 113. Det kom väldigt få, så få att det nästan inte gick att hålla möte. Frågan är: Kan vi som väljs på detta möte verkligen företräda musikalartisterna?

Jag förstår att regeringen inte kan lyssna på var och en här i landet för att få veta hur vi egentligen vill ha det. Jag förstår att det kan vara svårt att ens lyssna på sina röstberättigade medborgare i en liten kommun för att få en uppfattning om hur alla mår och vad som borde göras för att det ska bli bättre. Å andra sidan kan man i en liten förening låta alla komma till tals för att sedan gå till omröstning i en fråga och därmed få ett "äkta demokratiskt" beslut.

Var går då gränsen? När tvingas vi inse att de vi företräder är för många för att vi ska hinna eller kunna lyssna på alla? Och vad blir konsekvensen av att vi fattar beslut utan att alla fått vara med? Vi tillämpar ju representativ demokrati, det vill säga vi väljer de som ska företräda oss i en organisation eller för den delen ett land. Dessa företrädare tycker inte som jag i alla frågor, kanske inte ens i ett fåtal. Men de står för en riktning eller en ideologi som jag hoppas ska vägleda beslutsfattarna i besluten som sedan får konsekvenser för mitt liv.

I det fackliga arbetet då? Ja, det är ju inte rimligt att Anna Carlsson eller verkställande utskottet eller ens förbundsstyrelsen ska ha personlig kontakt med var och en av oss som tillhör Teaterförbundet. Vi längre ner i hierarkin kanske har en bättre möjlighet.

Musikalavdelningen med cirka 350 medlemmar företräds av sex personer i avdelningens styrelse. Högt räknat skulle var och

en i snitt behöva ringa 60 telefonsamtal för att få en personlig kontakt och etablera en kort, rak och enkel kanal till var och en av de hårt arbetande musikalartister vi företräder.

Detta skulle minska det demokratiska underskottet något. För det är faktiskt så att en styrelse som företräder 350 medlemmar men som väljs av ett fåtal på ett årsmöte lider av ett oklart mandat. Men en kort, rak och enkel kontakt så skulle vi bättre kunna driva de frågor som medlemmarna faktiskt tycker är viktiga. Mitt engagemang skulle vara värt mödan. Jag skulle känna att vi gjorde skillnad, eller åtminstone försökte göra skillnad.

ÅRSMÖTET DÅ? Ja, musikalartisterna är en heterogen samling människor med olika livssituationer. Även om de är koncentrerade till Stockholm och Göteborg som bostadsort, så innebär det inte att de faktiskt befinner sig där. Att samla denna utspridda yrkesgrupp till något så osexigt som ett årsmöte är inte lätt. Men det skulle underlätta för oss om de som kunde, faktiskt kom. Inför kommande årsmöte ska vi försöka locka med något kul och lite mingel men helst skulle vi bara vilja ses och prata lite. Ja, en del formalia blir det också, det är oundvikligt. Men att ses och prata är den kortaste, rakaste och enklaste vägen av kommunikation och det är dit vi strävar. Vi vill veta vad som är viktigt, och för det är möjligt! Så kom! Kan ni inte komma, låt oss höras av på telefon, det är åtminstone min vision.

JOHAN WIKSTRÖM

FRILANSANDE MUSIKALARTIST

För dig som tidigare var medlem i Teaterverksammas a-kassa

Du som tidigare har varit medlem i Teaterverksammas a-kassa är nu medlem i Unionens A-kassa från och med den 1 januari 2012.

Det innebär att:

- ✓ du fortfarande är med i en a-kassa med kompetens att utreda konstnärligt arbete.
- ✓ din medlemsavgift till a-kassan är 140 kronor per månad.
- ✓ din medlemsavgift kommer att faktureras varje månad. På fakturan står det belopp som du ska betala till bankgirokontonummer 5642-8568.
- ✓ om du har haft autogiro för medlemsavgiften så gäller det fortfarande.
- ✓ om du använder Internetkassan så kan du använda samma lösenord som tidigare.
- ✓ om du får arbetslöshetsersättning skickar du dina kassakort som vanligt, till den förtryckta adressen eller via Internetkassan.
- ✓ om du är medlem i Teaterförbundet eller SYMF så påverkas inte det medlemskapet av a-kassornas sammanslagning.

Ring oss på 0770-77 77 88. För att komma till Kultursektionen väljer du knappval 4 måndag till fredag 9.00-11.00. För övriga frågor har vi öppet måndag till fredag 9.00-12.00 och 13.00-15.00

Vi tar emot besök i Stockholm, tisdagar och torsdagar 9-12 och 13-15 och i, onsdagar 9-11 och 13-15.

Du kan skicka frågor till oss via meddelandefunktionen på Internetkassan eller med e-post till kultursektionen@unionen.se

Handlingar skickar du till:

Unionens A-kassa, Box 701, 101 33 Stockholm

Kassakort skickar du till:

Förtryckt adress på kassakortet eller via Internetkassan

Information om arbetslöshetsförsäkringen finns på vår webbplats, unionensakassa.se.

UNIONEN
A-KASSAN

giron
sámi teáhter

Giron Sámi Teáhter söker:

Producent

Ett års visstidsanställning med möjlighet till förlängning.
Heltid fr.o.m 1 augusti 2012
Placeringsort: Kiruna

Marknadsförare/säljare

Ett års visstidsanställning med möjlighet till förlängning.
Heltid fr.o.m 1 september 2012
Placeringsort: Kiruna

Mer information om tjänsterna finns på vår hemsida:
www.samiteahter.org

Kontaktperson: Teaterchef Lena Engqvist Forslund
tel. 070-209 43 92

Facklig kontaktperson: Ellen Marit Labba
tel. 0980-631 13, 073-820 04 15

SÖK SENAST 24 APRIL

Aktuellt på Stockholms dramatiska högskola

Utbildningsstart hösten 2012

ETTÅRIGA MAGISTERPROGRAM

- Barnet i dokumentären
- Den icke-realistiska skådespelaren
- Ljudkonst 2

KURSER

- **Digiped**
Digital medieproduktion för och med barn.
Kursen vänder sig till pedagoger.
- **På drift (On the road)**
Berätta i bilder, gör en roadmovie
- **TV-serie**

Mer information & ansökan
på www.stdh.se

VÄLKOMMEN MED DIN
ANSÖKAN SENAST 24 APRIL

STOC
KHOL
MS
DR
AMAT
ISKA
HÖGS
KOLA

*Utan musiken
tystnar Sverige!*

Saknar du SAMI-pengar?

Vi saknar inspelningslistor!

Inspelningslistorna ligger till grund för din ersättning - utan dem kan vi inte veta vilka som medverkat på inspelningen och därmed inte heller vem som har rätt till ersättning när den spelats.

Har du varit med på en inspelning där inspelningslistor inte skickats in till SAMI?
Fyll i inspelningslistan online på:
www.sami.se/inspelningslista

www.sami.se | info@sami.se

Filmberätterskan – en gripande romanpärla

DET FINNS FILMPÄRLOR och så finns den här romanpärlan om film, **"Filmberätterskan"** av den chilenske författaren **Hernán Rivera Letelier**. En kortroman på 102 sidor i 44 kapitel, eller snarare tablåer. Tioåriga María Margarita bor med sina fyra bröder och en arbetsinvalidiserad far i ett gruvsamhälle i Atacamaöknen.

Täckt av en salpeterskorpa är byns bion den glamour som bjuds: Hollywoodromantik och mexikanska rancherfilmer.

Problemet är pengarna. Familjen har bara råd med en biljett per föreställning. Det bestäms att den som bäst kan återberätta filmen blir den som får gå. María Margarita visar sig vara den mest begåvade; med ord, små medel och väl vald rekvisita iscensätter hon alla roller och miljöer i familjens vardagsrum. Snart sitter inte bara familjen bänkad.

Om ni på bybion kan se film i normalbild och svartvitt så gestaltar min dotter den i Technicolor och Cinemascope, skryter fadern som ett annonsblad.

Snart ringlar kön utanför familjens hus

när alltför väljer att lösa biljett till byns alternativbio. María Margarita gör som Norma Jeane och tar sig ett artistnamn; men istället för Marilyn (som mamman ville döpa dottern till) blir hon Santa Fe Delcine (ungefär: den heliga tron på bion). Snart uppträder Santa Fe inte bara i golvlampans "strålkastarljus" i vardagsrummet. Hon spelar för gamlingar som själva inte kan ta sig till bion, och gubbsjuka gruvtjänstemän hyr hem Santa Fes föreställningar. Som ett turnerande teatersällskap dagtid och en enmansagerande filmföreställning kvällstid. Tills tvn kommer till byn...

Nostalgi och drömmar om film och biografen som kyrkan mitt i byn. Men parallellt med sin hyllning till kultur och berättarkonst väver Letelier in ytterligare en historia med breda men både stadiga och precisa penseldrag, om klass och kultur. I god svensk arbetarlitteraturtradition skulle man kunna säga. Sentimentalt, gripande och oväntat.

GERT LUNDSTEDT

MEDLEMSANNONSER

Uthyres: Möblerad 2 rok, 73 kvm på Hantverkargatan, 1 trappa upp med hiss, hos stiftelsen Höstsol. Fönster mot gata och gård. Uthyres upp till 1 år, eller kortare tid, från och med juli 2012. Inga barn eller husdjur. Svar till Barbara Nawroth, tel: 08-654 63 33.

Uthyres. Ljus och öppen stuga på Södra Lagnö, Stockolms Skärgård. Charmig stuga med 6 + 2 bäddplatser 50 m från vattnet inklusive eka med motor uthyres hela sommaren 2012. Skärgårdsidyll på bilfri ö. 35 min bussfärd från Slussen till båtbyggga. Fina barnvänliga badmöjligheter. Ön trafikeras dagligen av Strömma Kanal. Pris enligt ÖK för sommaren, alternativt två längre perioder. Ring Veronica Bedecs: 070 751 28 55. Epost: veronica.bedecs@telia.com

SKÅDEPELARE

Sekreterare i skådespelaravdelningen
BJÖRN WAHLBERG:

Låt inte rädslan ta över!

"Vill passa på att uppmana och inspirera er alla i avdelningen att engagera er. I kölvattnet av den, sedan länge rådande, passiva kulturpolitiken dyker det upp allt fler indikationer på att rädslan för att bli sedd som obekvämt tycks sprida sig. Detta verkar gälla alla. Fast anställda är oroliga för att mista jobbet, frilansare är rädda för att inte få förlängt/nytt kontrakt på grund av sitt engagemang. Det här gynnar ingen.

Det vi har gemensamt på våra teatrar, det gäller såväl arbetsgivare som anställd, är viljan att skapa så bra föreställningar som över huvudtaget är möjligt. När nu medlen för detta urholkas så slimmas ofta verksamheten, med direkta uppsägningar alternativt färre antal årsverken (indirekt uppsägning då en frilansare på detta sätt går miste om en möjlighet till anställning) som följd. Det som har hänt är att vi har gått på ett grund. På grund av utebliven, aktiv kulturpolitik. Ny situation. Låt inte frustrationen över detta skapa tystnad. Nu gäller det att sikta på att verkligen hålla ihop, det gäller såväl ledning som personal. När kakan blir mindre måste vi se till att engagemanget blir större. Fler samtal. Ökad kommunikation. Vad gör vi av detta? Hur går vi vidare tillsammans?

Allas röster och erfarenheter behövs. Ödmjukhet och engagemang, det är något att sträva efter. En nåd att stilla bedja om."

DANSARE

VI BEHÖVER DIG som har intresse av att delta i dansaravdelningens styrelse!

Teaterförbundets yrkesavdelning för dans, avdelning 102 behöver förstärkning 2012/2013. Vi behöver dig som har intresse av att delta i styrelsens arbete. Du får då vara med och diskutera, arbeta fram och ta beslut om fackliga frågor som gäller exempelvis arbetsförhållanden, arbetsgivaravtal och arbetsmarknadsfrågor.

Du vill väl ha möjlighet att var med och påverka? Du är väl intresserad? Eller känner du någon du tycker skulle passa i styrelsen?

Vid frågor, hör av dig till Valberedningen: Luisa Denward 073-424 31 11, e-post: l.denward@telia.com Lars G Carlson 073-965 93 30, e-post: carlander@bredband.net, Kerstin Lundblom 073-632 06 25, e-post: kerstin.lundblom@spray.se

Teaterförbundet – för scen och film

Verkställande utskottet

Anna Carlson, (skådespelare) ordförande, **Gunnar Lundberg** (sångare), förste vice ordförande, **Minna Krook** (dansare/koreografi), andre vice ordförande, samt **Simon Norrthon**, skådespelare och **Thomas Nording** (scen tekniker).

Övriga förbundsledamöter

Viktoria Dalborg (cirkusartist), **Mathias Lafolie** (regissör), **Karin Larson** (skådespelare), **Jenny Larsson** (tekniker), **Eleonor Fahlén** (kostymör, film), **Katarina Hultin** (administratör), **Beatrice Järås** (skådespelare/musikalartist), **Pontus Plaenge** (skådespelare/regissör), **Peter Schildt** (filmregissör) och **Ulla Svedin** (skådespelare).

Vill du kontakta en förbundsstyrelseledamot:

Gå in på hemsidan: www.teaterforbundet.se

Under fliken organisation finns e-postadresser.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

Telefon (växel) 08-441 13 00

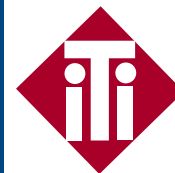
Fax 08-653 95 07

Öppettider: Vardagar 09.00–16.30, lunchstängt 12.00–13.00.

Teaterförbundet
/ för scen och film

SVENSK TEATERUNION SVENSKA ITI

Adress: Kaplansbacken 2, 112 24 Stockholm. Tel: 08-462 25 30, fax: 08-462 25 35.
e-post: info@teaterunionen.se Hemsida: www.teaterunionen.se

**SWED
STAGE
2012** THE SWEDISH SHOWCASE FOR THEATRE
STOCKHOLM NOVEMBER 18-20

Swedestage 2012

Swedestage 2012 är ett initiativ från Teaterunionen och ASSITEJ för att skapa ett svenskt showcase för teater. Arrangemanget äger rum den 18-20 november 2012 i Stockholm. Vi presenterar svenska föreställningar och pjäser för internationella turnélaggare, festivalarrangörer och inköpare. Produktionerna ska vara turnerbara och lämpade för en internationell publik. Mer information om SWEDSTAGE 2012 kommer att finnas på www.teaterunionen.se och www.assitej.se.

Teaterunionen anordnar seminarium på Bibu

Teaterunionen har genom ett samarbetsprojekt med Indien bjudit in skådespelaren, läraren och författaren Rudraprasad Sengupta och skådespelerskan Swatilekha Sengupta till Sverige för att delta i Bibu. Rudraprasad berättar i seminariet "Alla barn kan få vingar" om arbetet med barn och teater och sin okuvliga tro på teaterns kraft. Hans grupp Nandikar har arbetat i 50 år i utsatta områden i Kolkata med teater för vuxna och barn, drama med skolbarn, gatubarn och prostituerade, föreställningar med blinda ungdomar och utbildning av lärare. Seminariet hålls på engelska och äger rum fredagen 25 maj 16.00-17.00 i Lunds Stadshall.

Seminarium i Almedalen om gränsöverskridande kultur

Med rubriken "Politikerna sviker kulturen" skrev Teaterunionen, Teaterförbundet och Svensk scenkonst en debattartikel i Svenska Dagbladet den 18 februari i år.

Artikeln behandlade internationell kulturpolitik och bristen på samordning och finansiering.

Vi följer nu upp debatten med ett seminarium i Almedalen om gränsöverskridande kulturpolitik dit vi inbjuder politiker, myndigheter och konstnärer. Seminariet tar avstamp i de svenska kulturpolitiska målen om att "främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan". Vi vill skapa en diskussion kring hur detta mål ska kunna uppfyllas, i en utfrågning av politiker och myndigheter med ansvar för genomförandet. Seminariet kommer att hållas den 4 juli klockan 11.00-13.00 på Länsteatern på Gotland. Mer information kommer under våren.

Teaterunionen och ASSITEJ har öppet hus

Teaterunionen och ASSITEJ har två öppna hus kvar under våren. Den 27 april samt den 1 juni båda dagarna mellan 15.00 och 17.00. Kom och prata med dina branschkollegor om exempelvis den svenska kulturpolitiken, den nya scenkonstbiennalen eller aktuella dansfrågor. Ni hittar oss på Kaplansbacken 2, Stockholm. Ta 3:an till Kungsholmens kyrka, blå linjen till Rådhuset eller gå 5 minuter från T-centralen. Varmt välkomna!

Ballet why and how? Den 13-15 september i Stockholm

Ballet why and how? är en internationell konferens om dans arrangerat av Balettakademien i samarbete med ArtEZ School of Dance och The Juilliard's Dance Division. Konferensen är ett internationellt forum för utbyte av idéer och expertis. Under tre dagar blir det debatter, presentationer, master classes samt sociala och kulturella evenemang i Stockholm.

Registreringen är öppen från och med den 2 april. För mer information, besök: balletwhyandhow.com.

Scenkonstbiennalen den 21-26 maj 2013!

Scenkonstbiennalen behöver en extra dag för att få plats med alla fantastiska dans-, teater-, och musikteaterföreställningar. Därför har vi beslutat att biennalen 2013 kommer att börja redan tisdagen den 21 maj 2013 och pågå till söndagen i samma vecka. Så boka upp tiden redan nu!

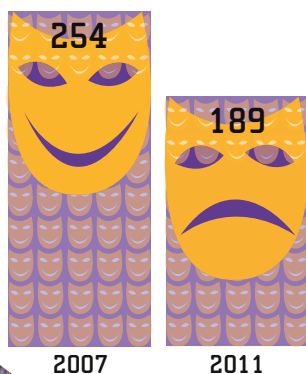
Ny dramatik skrivs allt oftare av män

Ny statistik från scendatabasen visar att antalet urpremiärer i landet har minskat de senaste fem åren. Det har slagit framför allt mot kvinnor.

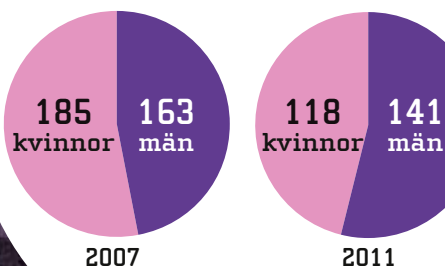
Ny svensk dramatik skrivs allt oftare av män. För övrigt är det på fortfarande inte särskilt jämställt för dem som jobbar bakom scen.

På teater- och dansområdet är det jämställt bland dem som syns på scen, men på musikens område råder fortfarande stora skillnader mellan könen.

Urpremiärer (originalspråk svenska)

Författare och dramatiker svensk dramatik med urpremiär

83% som
jobbar med
mask och
peruk är
kvinnor

97% av alla
dirigenter
är män

Fördelning av kvinnor/män (procent)

